

Från Östra Vingåker fordomsdags (4)

OM KLOKE GUBBEN FREDRIK LINDROTH

På tal om krämpor och sjukdom och förmåga att bota fanns det ju förr som nämnts här och där i bygderna, ja finns förvisso än, s. k. kloka gubbar och gummor. Vad Ö. Vingåker angår, var fordomsdags en av de mest kända och beryktade Fredrik Lindroth, mest bekant under namnet Svinstu-Fredrik. Han innehade den kvarn, som före sänkningen år 1881 av sjön Viren och Kolsnaren låg vid Svinstugan eller Stenhustorp, som stället med ett trevligare namn idag kallas.

Lindroth var också en skicklig fiolspelare, inte underligt, eftersom han fått undervisning av själva näcken. Sistnämnda uppgift torde ha sitt ursprung därav att han under pauserna i kvarnarbetet tog fiolen med och satte sig vid strömmen, som drog kvarnhjulet. Såväl strömmens brus som kvarnens mullrande hördes väl som musik i den musikälskande Lindroths öron och gav inspiration till nya låtar.

Lindroths mjölnaredräng hette Gren. Denne hade han instruerat att biträda vid utövandet av vissa trolldomskonster, vars utförande krävde medhjälp. En gammal man från Floda, senare bosatt i V. Vingåker ej långt från Baggetorp — tyvärr har jag glömt hans namn — berättade för mig, att hans fader en gång åkte den långa vägen från Floda för att hos Lindroth söka bot för sitt onda knä. Troligen hade han på samma gång med sig ett par säckar spannmål för malning.

Det fanns på den tiden en kvarn även vid Genne, men man ansåg, att den malning, som utfördes hos Lindroth lämnade bättre mjöl. När det nu gällde botandet av mannens onda knä, tillgick därvid så, att bå-

da satte sig i vagnen för aft åka fram till Ö. Vingåkers kyrka kl. 12.00 i natten. För människors vidskepliga uppfattning var ju kyrkogården med de dödas gravar ägnad att inge en viss mystikblandad fruktan.

När nu de båda nått fram till kyrkan, vad händer då? Jo, plötsligt kommer en vitklädd skepnad utflängande över kyrkmuren. Detta hade till påföljd, att hästen uppskrämd sätter av i vilt sken. Först när de hunnit ned ett gott stycke väg inemot Boda kvarn, lyckades körsvennen få bukt med och lugna ner det skrämde djuret. Och kan man tänka, det onda knäet var botat!

En annan gång var det handlanden Brolin senior, innehavare av affären vid Johanneslund, liggande i nära grannskap till kyrkan, vilken hade rådfrågat Lindroth. Ordinationen bestod av att de båda skulle gå ett varv runt kyrkan — det var också kl. 12.00 på kvällen — i motsatt riktning mot varandra. När de möttes, fick ingen yttra ett ord till den andre. När varvet var gånget och de träffades, vände sig Lindroth till Brolin med frågan: "Säg du något?" Då Brolin betygade, att han ingenting ovanligt iakttagit, sade Lindroth: "Med dej går det inte, du är för gudfruktig".

I fråga om Brolin var det tydligen så, att ordet i den lilla dikten om Kolargossen kunde tillämpas: Den rätt kan läsa sitt Fader vår, han räds varken fan eller trollen. Vi har nog redan gissat, att den vitklädde skepnaden, som ovan nämnts, inte var någon annan än mjölnaredrängen Gren, som omsvept av ett lakan hoppade flaxande över muren och bragte hästen att skena. Att i det fallet Flodamannen tyckte sig ha fått bot eller lindring för sitt

onda knä, torde få tillskrivas en viss chockverkan.

Ida Steen, född 1864 och sålunda nu gången ur tiden, har berättat följande: "Pappa och en till var till Svinstu-Fredrik för mormor var sjuk". Svinstu-Fredrik hade sagt till dem: "Om ni hör, att det klämtar i körkgårn, när ni går förbi, då dör hon, men klämtar det inte, då ni går om, då lever hon. Ja, så sa Svinstu-Fredrik, men det klämtade, och hon dog."

När ett barn led av engelska sjukkan, en förr i tiden vanlig åkomma, orsakad av näringsfattig föda för barn och moder, hade man i Ö. Vingåker som annorstädes ett vanligt och som man trodde hjälpbbringande tillvägagångssätt. Vid Fostorp fanns det en trolltall. Det var en tall, som fått ett par grenar hopvuxna med varandra, så att de bildade en ring. Nyss ovannämnda Ida Steen har berättat, att bland andra kusken Stenqvists fosterson Emil blev dragen genom trolltallen vid Fostorp. "Det var en torsdagskväll, det skedde", sade Ida Steen. Det är mig inte känt, om torsdagskvällen var en mer lämplig tidpunkt än andra.

En av mina pojkkonfirmander för åtskilliga år sen, berättade, att det på ett gårde ovanför Forssa hade funnits en dylig tall. Den togs bort, när marken införlivades med åkerjorden. På platsen ifråga hade man hittat några slantar.

Vid Rösten nära Strångsjö fanns fordom en sten ute i åkern, dit man gick med sjuka barn. Stenen hade längre tillbaka i tiden brukat rödfärgas, troligen en kvarlevande sed från den än mer avlägsna tid, då den bestruktits med blod. Möjligt är, att ursprungligen något djur offerats på eller vid samma sten. Det är inte

otänkbart, att arrendetorpets Rösten fått sitt namn efter den röda stenen.

Den som berättade för mig om stenen, vilken en gång legat ute på åkern i närheten men blivit bortsprängd, var den gamle hedersman, som tillsammans med sin maka bodde i Röstenslund. Båda är nu gångna ur tiden. Det förekom mig som om min sagesman med en viss tveksamhet omnämnde, att man förr brukat uppsöka stenen medhavande sjuka barn, som man hoppades där finna bot för. Han föreföll skämmas å deras vägnar, vilka varit så vidskepliga. Man plögade kvarlämna på stenen något litet klädesplagg, som tillhört barnet. Meningen var väl då den, att även barnets sjukdom skulle bli kvar där. Så frodades sålunda ett gott stycke in på 1800-talet allsköns vidskepelse i människors sinnen.

Det finns en annan teori angående uppkomsten av namnet Rösten. Det fanns åtminstone för inte länge sedan kvar ett stort av stenar utlagt s. k. röse, liggande alldeles utanför gaveln av torp- eller dagsverksstugan Röstenslund. Innan gränsreglering skedde någon gång före år 1860 utmärkte nämnda röse gränsen mellan Ö. Vingåker och St. Malm.

När jag vid besöket hos det gamla paret i Röstenslund uppmärksammades på röset ifråga, var det så igenvuxet av syrenbuskar, att man inte utan vidare kunde se det, ehuru det liksom stugan låg alldeles bredvid den allmänna färdvägen. Önskvärt vore, att hembygdsvärden vore så livaktig i vår bygd, att dylika rösen liksom fallet blivit med de gamla milstolparna bleve framletade och upprustade. Ske alltså!

Herman Albringer